

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 28.5.2002
COM(2002) 258 τελικό

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ,
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Ετήσια έκθεση για τις ίσες ευκαιρίες γυναικών και ανδρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση
2001**

Περίληψη

Η ετήσια αυτή έκθεση, η έκτη για τις ίσες ευκαιρίες γυναικών και ανδρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επισκοπεί τις κύριες εξελίξεις και τα επιτεύγματα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο το 2001 και περιγράφει τις προοπτικές για το έτος 2002.

Η κοινοτική στρατηγική πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005)

Το 2001 ήταν το πρώτο έτος της εφαρμογής της στρατηγικής πλαισίου για την ισότητα των φύλων. Κατά το 2001 σημειώθηκε αξιοσημείωτη πρόοδος τόσο σε σχέση την ουσία και τη μεθοδολογία της ενσωμάτωσης των θεμάτων που αφορούν το φύλο στις πολιτικές (mainstreaming) όσο και σε σχέση με την ισορροπία των φύλων στις επιτροπές και στις ομάδες εμπειρογνομόνων της Επιτροπής. Η πρόοδος αυτή επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα της διαρθρωμένης προσέγγισης που επέλεξε η στρατηγική πλαίσιο και που βασίζεται στον εκ των προτέρων σχεδιασμό, στον καθορισμό ειδικών στόχων και στην παρακολούθηση των δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων στο τέλος κάθε έτους.

Το 2001 επιλέγησαν ενδιαφέρουσες νέες δραστηριότητες για την ενσωμάτωση της προοπτικής της ισότητας των φύλων, για παράδειγμα:

- Παγκόσμιο εμπόριο και παγκοσμιοποίηση (Γενική Διεύθυνση Εμπορίου),
- Η ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων (Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος),
- Πολιτική ασύλου και προσφύγων (Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων) και
- Εγκρίθηκε ερμηνευτική ανακοίνωση σχετικά με την ενσωμάτωση των κοινωνικών πτυχών στις δημόσιες συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένης της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών (ΓΔ Εσωτερικής Αγοράς σε συνεργασία με τη ΓΔ Απασχόλησης).

Για να δοθούν περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την πρόοδο, καταρτίστηκε πίνακας αποτελεσμάτων σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

Παρά την καλή αυτή αρχή, πρέπει να γίνουν περισσότερα. Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές είναι πολύπλοκη και συνεπώς πρέπει να συνεχιστεί η κατάρτιση σε όλα τα επίπεδα. Επιπλέον, πρέπει να παρακολουθείται η πρόοδος στους τομείς πολιτικής με την εσωτερική χρήση δεικτών για τα φύλα.

Το πρόγραμμα δράσης

Ένα νέο πρόγραμμα δράσης, για το οποίο κάθε χρόνο επιλέγεται ένα θέμα προτεραιότητας, συνοδεύει τη στρατηγική πλαίσιο. Το θέμα προτεραιότητας για το 2001 ήταν το άνοιγμα της ψαλίδας των αμοιβών μεταξύ των φύλων. Η ίση αμοιβή για τις γυναίκες και τους άνδρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τώρα μέρος της διαδικασίας που δρομολογήθηκε στη διάσκεψη κορυφής στη Λισσαβόνα το 2000 για να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2010 η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και κοινωνική συνοχή. Κάθε χρόνο η Επιτροπή αξιολογεί την

πρόοδο για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας με βάση τους *διαρθρωτικούς* δείκτες, που τώρα περιλαμβάνουν δείκτη για τη διαφορά των αμοιβών ανάλογα με το φύλο.

Στην πράξη τα περισσότερα από τα 27 σχέδια που επιλέγησαν το 2001 βάσει του προγράμματος δράσης αφορούν θέματα που σχετίζονται με τις ίσες αμοιβές. Η συνολική χρηματοδότηση για τα σχέδια αυτά ανέρχεται κατά προσέγγιση τα 8 εκατ. ευρώ. Τα αποτελέσματα αναμένονται το 2003.

Η ισότητα στο πλαίσιο της διεύρυνσης

Βασική προϋπόθεση για την προσχώρηση της Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η αποδοχή και η μεταφορά του «κοινοτικού κεκτημένου». Στο τομέα των ίσων ευκαιριών, οι υποψήφιες χώρες πρέπει να έχουν μεταφέρει τις εννέα οδηγίες πριν από την προσχώρηση. Οι εργασίες για τη μεταφορά βρίσκονται τώρα σε εξέλιξη και ορισμένες από τις υποψήφιες χώρες σημείωσαν σημαντική πρόοδο το 2001. Ωστόσο η νομοθεσία από μόνη της δεν επαρκεί. Η πείρα έδειξε ότι είναι βασικοί για την επίτευξη πραγματικής ισότητας είναι οι μηχανισμοί υποστήριξης. Στο πλαίσιο αυτό, δομές όπως τα όργανα ισότητας, οι διαμεσολαβητές για την ισότητα και οι ανεξάρτητες συμβουλές είναι ζωτικής σημασίας.

Προοπτικές για την ισότητα των φύλων

Το 2002 θα δοθεί έμφαση στο συνδυασμό της εργασίας και της οικογενειακής ζωής. Θα αναληφθούν αρκετές πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως η βελτίωση της ορατότητας του θέματος στις κύριες πολιτικές διαδικασίες, η χρηματοδότησης διακρατικών σχεδίων, η βελτίωση των στατιστικών και των δεικτών και η παραγωγή έκθεσης για την εφαρμογή της οδηγίας για τη γονική άδεια.

Το 2002 θα είναι επίσης το έτος της ενίσχυσης της νομοθεσίας για την ισότητα των φύλων. Η Επιτροπή θα παρουσιάσει πρόταση οδηγίας για τις διακρίσεις λόγω φύλου. Η νέα οδηγία θα παρεμβαίνει σε τομείς πέρα από την απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση, που αποτελούν το σημερινό πεδίο της κοινοτικής νομοθεσίας για την ισότητα.

Τα θέματα της καταπολέμησης της σωματεμπορίας γυναικών και της βίας, καθώς και της βελτίωσης της διάστασης του φύλου στις εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα διαρθρωτικά ταμεία θα εξακολουθήσουν να κατέχουν σημαντική θέση στην πολιτική ατζέντα του 2002.

Επιπλέον, ύστερα από τη διενεργούμενη αξιολόγηση της συμμετοχής των γυναικών στο επίπεδο της λήψης αποφάσεων και πριν από τις ευρωεκλογές του 2004, η Επιτροπή εξετάζει το ενδεχόμενο να επικεντρώσει τις δραστηριότητές της κατά το 2003 στην προώθηση της ισορροπίας των φύλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Τελευταία νέα

Στις 18 Απριλίου 2002 το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο κατέληξαν σε πολιτική συμφωνία για την τροπολογία της οδηγίας 76/207/ΕΚ για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση. Για πρώτη φορά σε επίπεδο ΕΕ, δεσμευτική νομοθεσία θα δίνει τώρα τον ορισμό της σεξουαλικής παρενόχλησης και θα ορίζει ότι αποτελεί μορφή διακρίσεων με βάση το φύλο. Η νέα οδηγία θα προβλέπει μέτρα για την επιβολή της νομοθεσίας, αποζημίωση χωρίς ανώτατο όριο και κυρώσεις. Η οδηγία ορίζει επίσης ότι οι εργοδότες πρέπει να εισαγάγουν προληπτικά μέτρα κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης και να υποβάλουν τακτική αναφορά για την ισότητα σε κάθε εργαζόμενο στην επιχείρηση.

I: Η στρατηγική πλαίσιο

Η στρατηγική πλαίσιο¹ για την ισότητα των φύλων συγκεντρώνει, με συνεκτικό τρόπο, τις διάφορες πρωτοβουλίες και τα προγράμματα όλων των υπηρεσιών της Επιτροπής για την ισότητα των φύλων. Αυτή η εμπειριστατωμένη, ολοκληρωμένη προσέγγιση συνδυάζει συγκεκριμένα μέτρα που αφορούν το λιγότερο ευνοημένο και λιγότερο εκπροσωπημένο φύλο σε ένα τομέα πολιτικής, με μια συνολική προσέγγιση ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων, σκοπός της οποίας είναι να εξασφαλιστεί ότι όλες οι πολιτικές της Επιτροπής λαμβάνουν υπόψη τα ζητήματα των φύλων και αναλύουν τον διαφορετικό αντίκτυπο των δραστηριοτήτων τους στις γυναίκες και στους άνδρες.

1. ΕΤΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τον Μάρτιο του 2001, η στρατηγική πλαίσιο προωθήθηκε ουσιαστικά με την υιοθέτηση του πρώτου ετήσιου προγράμματος εργασίας της Επιτροπής για την ισότητα των φύλων². Το πρόγραμμα εργασίας διαιρείται σε δύο μέρη - στις οριζόντιες προτεραιότητες που αφορούν όλες τις Γενικές Διευθύνσεις (ΓΔ) και τις υπηρεσίες, και στους συγκεκριμένους στόχους και στις ενέργειες για κάθε ΓΔ στον αντίστοιχο τομέα πολιτικής της. Αναλυτικές πληροφορίες για την εφαρμογή και τα επιτεύγματα του προγράμματος εργασίας της στρατηγικής πλαίσιο διατίθενται στην ιστοσελίδα Equops³.

Το πρόγραμμα εργασίας όρισε τους εξής τρεις τομείς οριζόντιας προτεραιότητας για όλες τις υπηρεσίες -

- **αξιολόγηση του αντίκτυπου των φύλων των επιλεγμένων τομέων πολιτικής.** Το πρώτο πρόγραμμα εργασίας για την ισότητα των φύλων συνέβαλε στην εντατικοποίηση των προσπαθειών για την ισότητα των φύλων με την αξιοποίηση πολιτικών από πολλές ΓΔ και υπηρεσίες που μέχρι τώρα δεν είχαν ενσωματώσει τη διάσταση των φύλων στις δραστηριότητές τους. Καθώς υπάρχουν ακόμα πολλοί τομείς πολιτικής της ΕΕ που δεν έχουν ελεγχθεί σε ό,τι αφορά τον αντίκτυπό τους στην ισότητα των φύλων, αυτή η προτεραιότητα θα διατηρηθεί για το πρόγραμμα εργασίας του 2002.
- **κατανομή των στατιστικών ανά φύλο.** Η χρήση ενός εργαλείου ζωτικής σημασίας για τη χάραξη πολιτικής, η κατανομή των στατιστικών ανά φύλο, επεκτάθηκε το 2001 με τη συστηματική εξάλειψη από πολλές ΓΔ των διακρίσεων βάσει φύλου στη συλλογή και στην ανάλυση των στοιχείων τους συνολικά ή εν μέρει. Εντούτοις, οι προσπάθειες πρέπει να συνεχιστούν και να εφαρμοστούν με ακόμα πιο συστηματικό τρόπο στο πρόγραμμα εργασίας για το 2002. Ουσιαστική σημασία έχει η συμβολή των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών - που αποτελούν την κύρια πηγή στατιστικών στοιχείων της Κοινότητας - στη συλλογή των στοιχείων με κατανομή ανά φύλο.

¹ COM(2000) 335 τελικό: Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο "Προς μια κοινοτική στρατηγική-πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005) (COM(2000) 335 τελικό της 7ης Ιουνίου 2000)

² COM(2001) 119 τελικό και SEC(2001) 382

³ http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm

- **ενθάρρυνση περισσότερων γυναικών να υποβάλουν αίτηση ή να συμμετάσχουν σε εφαρμογές.** Η πρακτική της ΓΔ Έρευνας και της ΓΔ Κοινωνίας των Πληροφοριών να δώσουν έμφαση στη δέσμευση της Επιτροπής για την ισότητα των φύλων σε όλες τις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων και τις εκδηλώσεις ενδιαφέροντος, διατηρήθηκε ως καλύτερη πρακτική στο πρόγραμμα εργασίας για το 2001. Δυστυχώς, η εν λόγω πρακτική δεν είχε την αναμενόμενη διάδοση. Προκειμένου να επιτευχθεί η γενίκευση αυτής της πρακτικής, θα συνεχιστούν οι συνομιλίες με τις οικονομικές και τις νομικές υπηρεσίες το 2002.

Σε αρκετούς τομείς πολιτικής σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στα πλαίσια του προγράμματος εργασίας της στρατηγικής πλαίσιο, μερικές από τις οποίες ήταν οι εξής :

Άσυλο και πρόσφυγες

Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο προβλέπει ότι κάθε ενήλικο μέλος οικογένειας έχει το δικαίωμα να ενημερώνεται κατ' ιδίαν για το δικαίωμά του να υποβάλει ξεχωριστή αίτηση· καθορίζει μεγαλύτερο των γυναικών στη διαχείριση των κέντρων φιλοξενίας· εξασφαλίζει τη βασική κατάρτιση των αρχών και των υπόλοιπων οργανώσεων που εφαρμόζουν την οδηγία σε ό,τι αφορά τις ανάγκες και των γυναικών και των ανδρών που ζητούν άσυλο και εμμένει στην αναγκαιότητα της εξάλειψης των διακρίσεων βάσει φύλου στα στοιχεία των ατόμων που υποβάλλουν σχετική αίτηση ή στα οποία χορηγείται άσυλο. Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ανάγκες των γυναικών όσον αφορά τη φροντίδα της υγείας τους και τη στέγαση.

Σε ό,τι αφορά τους πρόσφυγες, όταν η αίτηση για διεθνή προστασία υποβάλλεται γυναίκα, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι η δίωξη, κατά την έννοια της Συνθήκης της Γενεύης, μπορεί να έχει πραγματοποιηθεί με σεξουαλική βία ή άλλους τρόπους σε σχέση με το φύλο.

Περιβάλλον

Στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ, η αξιολόγηση του αντίκτυπου των φύλων δρομολογήθηκε το 2001 στον κλάδο της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων και της διαχείρισης αποβλήτων. Η ΓΔ Περιβάλλοντος έχει ζητήσει συγκεκριμένα συμβολές από μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) γυναικών προκειμένου να δρομολογηθεί δίκτυο για να διαβιβάσουν τις απόψεις και τις ιδέες των γυναικών και να εξοικειωθούν τις γυναίκες με τις δυνατότητες χρηματοδότησης του προγράμματος LIFE.

Αλιεία

Πραγματοποιήθηκε εμπειριστατωμένη μελέτη για το ρόλο των γυναικών στον τομέα της αλιείας. Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι μεγαλύτερες ευκαιρίες για την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών στην αλιεία εξακολουθούν να βρίσκονται στους τομείς της υδατοκαλλιέργειας και της διαχείρισης της αλιείας.

Επιχειρήσεις

Δρομολογήθηκε μελέτη για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των ορθών πρακτικών όσον αφορά την προαγωγή του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών ενώ ολοκληρώθηκε και δημοσιεύθηκε πρόσφατα μελέτη για την αξιολόγηση του αντίκτυπου του ειδικού προγράμματος "Καινοτομία και ΜΜΕ " στο πλαίσιο του πέμπτου προγράμματος.

Δημόσιες συμβάσεις

Μια ερμηνευτική ανακοίνωση σχετικά με το κοινοτικό δίκαιο που εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και τις δυνατότητες ενσωμάτωσης των κοινωνικών πτυχών στις δημόσιες συμβάσεις εγκρίθηκε από την Επιτροπή το φθινόπωρο του 2001. Στόχος της ανακοίνωσης είναι να εντοπιστούν οι δυνατότητες για να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καλύτερο τρόπο κοινωνικές πτυχές, όπως η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στις δημόσιες συμβάσεις.

Γενικοί προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών

Η βελγική προεδρία δρομολόγησε την πρωτοβουλία για την ενίσχυση της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων στους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών (ΓΠΟΠ). Τον Οκτώβριο του 2001 πραγματοποιήθηκε τεχνικό σεμινάριο που συγκέντρωσε ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, εκπροσώπους της Επιτροπής και της βελγικής προεδρίας. Σε συνέχεια του σεμιναρίου, εκπονήθηκε έγγραφο που παρουσιάστηκε τόσο στο Συμβούλιο κοινωνικών υποθέσεων στις 3 Δεκεμβρίου 2001 όσο και στο Συμβούλιο ECOFIN στις 4 Δεκεμβρίου 2001. Στα συμπεράσματά του το Συμβούλιο ECOFIN απευθύνει έκκληση για την εξέταση της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων κατά την εκπόνηση των ΓΠΟΠ 2002.

Η διαδικασία της Βαρκελώνης

Στο πλαίσιο του προγράμματος MEDA για τη συνεργασία με τις χώρες της Νότιας Μεσογείου, διοργανώθηκε περιφερειακό φόρουμ με θέμα «Ο ρόλος των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη: η διάσταση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην ευρω-μεσογειακή συνεργασία» που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες τον Ιούλιο 2001.

Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

Ένα σχέδιο δράσης για την ισότητα των φύλων (2001-2002) εγκρίθηκε από την επιτροπή Σωκράτης το Φεβρουάριο του 2001. Προβλέπει την αξιολόγηση της διάστασης του φύλου στην πρώτη φάση του προγράμματος και την έρευνα δεικτών για τη βελτίωση της εφαρμογής της ισότητας του φύλου στη δεύτερη φάση του προγράμματος. Ένας αυτορρυθμιζόμενος κώδικας πρακτικής για την αποφυγή στερεοτύπων βάσει φύλου στο εκπαιδευτικό υλικό σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης καταρτίστηκε από την ιταλική ένωση εκδοτών στο πλαίσιο σχεδίου και διαδόθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το δίκτυο WEEST (Women Education and Employment in Science and Technology) δημιούργησε ιστοχώρο με διαδραστική έκθεση, σχέδια ευρωπαϊκής σημασίας και συζητήσεις με γυναίκες επιστήμονες ανά την Ευρώπη.

Ένα φυλλάδιο με τίτλο «Γυναίκες και Τεχνική» που περιέχει τις καλύτερες πρακτικές από την πρώτη φάση του προγράμματος Leonardo da Vinci για την επαγγελματική κατάρτιση δημοσιεύθηκε στα τέλη του 2001.

Αναπτυξιακή συνεργασία

Εγκρίθηκε η ανακοίνωση σχετικά με το πρόγραμμα δράσης για την ενσωμάτωση των θεμάτων που αφορούν την ισότητα των δύο φύλων στην κοινοτική συνεργασία για την ανάπτυξη, για την επόμενη πενταετία (2001-2006).⁴ Επισημαίνει ότι η ισότητα των φύλων είναι ζωτική για την ανάπτυξη γενικότερα και ότι ο σύνδεσμος μεταξύ του φύλου και της φτώχειας έχει ανάγκη την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων στην αναπτυξιακή συνεργασία πιο επιτακτική παρά ποτέ.

⁴ COM(2001) 295 τελικό

Η ανακοίνωση επισημαίνει τρεις κύριους τομείς δράσης ώστε να εξασφαλισθεί ότι η διάσταση των φύλων ενσωματώνεται σε όλες πρωτοβουλίες αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΚ, ιδίως με την ανάλυση και των ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων σε έξι τομείς προτεραιότητας για τις δραστηριότητες αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΚ, την ενσωμάτωση των φύλων στο πλαίσιο σχεδίων ή προγραμμάτων σε κρατικό ή περιφερειακό επίπεδο και την αναβάθμιση της εσωτερικής ικανότητας της ΕΚ σε ό,τι αφορά τα φύλα.

Ανθρωπιστική βοήθεια

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ανθρωπιστικής Βοήθειας ECHO συνέχισε, κατά τη διάρκεια του 2001, την ενσωμάτωση σε επίπεδο πολιτικής της διάστασης του φύλου στην ανθρωπιστική βοήθεια. Το 2001 χρηματοδοτήθηκε μελέτη περιπτώσεων σχετικά με σχέδια ανθρωπιστικής βοήθειας που περιλαμβάνουν στοιχεία ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου για να αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να γίνεται η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή ανθρωπιστικών σχεδίων.

Σε λειτουργικό επίπεδο, η ECHO χρηματοδότηση το 2001 στοχοθετημένα σχέδια που αφορούν τις ειδικές ανάγκες των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων π.χ. σχεδίων στο **Ιράκ, στη Σερβία και στο Αφγανιστάν**.

Γυναίκες και Επιστήμη

Η πρωτοβουλία "Γυναίκες και επιστήμη", που δρομολογήθηκε το 1999, σηματοδοτήθηκε το 2001 από συνέδριο για την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας για τις γυναίκες στον κλάδο των επιστημών και την περαιτέρω ανάπτυξη της συγκριτικής αξιολόγησης για την παρακολούθηση της συμμετοχής των γυναικών ερευνητών. Ως προετοιμασία για το συνέδριο πραγματοποιήθηκε σειρά μελετών αξιολόγησης του αντίκτυπου στα φύλα. Επιπλέον, το έγγραφο εργασίας της Επιτροπής «Γυναίκες και Επιστήμη: η διάσταση του φύλου ως μοχλός για τη μεταρρύθμιση της επιστήμης» επισκοπεί την πρόοδο όσον αφορά την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην έρευνα από το 1999.

Η στρατηγική για την απασχόληση

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2001, η Επιτροπή ενέκρινε το τριμερές ετήσιο πακέτο για την απασχόληση που αποτελείται από έκθεση για τις επιδόσεις των κρατών μελών σε ό,τι αφορά την απασχόληση, από σειρά συστάσεων που απευθύνονται σε κάθε μεμονωμένο κράτος μέλος και από κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής για το μέλλον. 11 κράτη μέλη έλαβαν σύσταση για την ανάγκη ενίσχυσης της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών (Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Πορτογαλία, Φινλανδία, Σουηδία και ΗΒ). Η Επιτροπή πρότεινε μία ενισχυμένη κατευθυντήρια γραμμή για το άνοιγμα της ψαλίδας των φύλων σε ό,τι αφορά τις αμοιβές, λόγω της έλλειψης προόδου στον εν λόγω τομέα, που ωστόσο απορρίφθηκε από το Συμβούλιο.

Η ομάδα ευρωπαϊών εμπειρογνομόνων για τα φύλα και την απασχόληση παρείχε ανεξάρτητη αξιολόγηση των εθνικών σχεδίων δράσης 2001 για την απασχόληση και των δεικτών που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση⁵.

⁵ <http://www.umist.ac.uk/management/ewerc/>

Καταπολέμηση της βίας και της σωματεμπορίας

Η Επιτροπή αφιέρωσε τον εορτασμό της διεθνούς ημέρας της γυναίκας στις 8 Μαρτίου 2001 στο θέμα της σωματεμπορίας γυναικών και διεξήγαγε κοινή συνεδρίαση με το ΕΚ. Η εφαρμογή των προγραμμάτων DAPHNE και STOP συνεχίστηκε το 2001 και η Επιτροπή ενέκρινε νέο πρόγραμμα STOP II (μέχρι το 2003). Στην εφαρμογή του προγράμματος STOP II το 2001 δίνεται ειδική προσοχή στην αρωγή και την προστασία των θυμάτων. Επιπλέον, το Συμβούλιο κατέληξε σε πολιτική συμφωνία σχετικά με απόφαση πλαίσιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η απόφαση πλαίσιο αφορά κυρίως την προσέγγιση του ποινικού δικαίου και των κυρώσεων. Κύριος στόχος είναι η ενίσχυση της επιβολής του νόμου και η νομική συνεργασία στα ποινικά θέματα.

Η διαδικασία κοινωνικής ένταξης

Τα κράτη μέλη θέσπισαν τον Ιούνιο του 2001 τα πρώτα διετή εθνικά σχέδια δράσης τους βάσει κοινών στόχων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού⁶.

Στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων δράσης, τα περισσότερα κράτη μέλη εντόπισαν υψηλότερους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στις ομάδες των ηλικιωμένων γυναικών, των μονογονεϊκών οικογενειών και των θυμάτων οικογενειακής βίας. Σε ό,τι αφορά τους άνδρες, η μεγαλύτερη ευπάθεια αφορά τους άστεγους, τους (πρώην) παραβάτες και αυτούς που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα σχέδια επισημαίνουν θετικά παραδείγματα της αντιμετώπισης των θεμάτων που αφορούν την ισότητα των φύλων, απέχουμε ακόμα πολύ από μία συνεκτική προσέγγιση των αναγκών και των χαρακτηριστικών των φύλων σε όλους τους κλάδους των σχεδίων και αρκετά κράτη μέλη δεσμεύθηκαν να αναβαθμίσουν την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων κατά την επόμενη διετία.

2. ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να επιτύχει την ισορροπία των φύλων, ειδικότερα στο πλαίσιο των επιτροπών και των ομάδων εμπειρογνομόνων, σύμφωνα με την απόφασή της 2000/407/ΕΚ της 19ης Ιουνίου 2000⁷. Η απόφαση της Επιτροπής ορίζει το στόχο του ελάχιστου ποσοστού συμμετοχής των γυναικών και των ανδρών σε 40 % αντίστοιχα.

Μετά από μια πρώτη έρευνα το 2000 σε ορισμένες ομάδες εμπειρογνομόνων της Επιτροπής στις οποίες μόλις το 13,5% των μελών κατά μέσο όρο ήταν γυναίκες, πραγματοποιήθηκε μια δεύτερη πολύ πιο ολοκληρωμένη έρευνα το 2001.

Αυτή η έρευνα αφορούσε όλες τις επιτροπές και τις ομάδες εμπειρογνομόνων της Επιτροπής, διαχωρίζοντας τα μέλη των επιτροπών και των ομάδων που διορίστηκαν από την Επιτροπή και τα μέλη που διορίστηκαν από τα κράτη μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους, τις ομάδες συμφερόντων, τις ΜΚΟ και άλλους οργανισμούς με δικαίωμα ορισμού εκπροσώπων σε επιτροπές και ομάδες της Επιτροπής.

⁶ Στόχοι για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού – ΕΕ C 82 της 13.3.2001
Σχέδιο κοινής έκθεσης για την κοινωνική ενσωμάτωση – COM(2001) 565 τελικό, 10.10 2001

⁷ ΕΕ L 154, 27.6.2000, σ. 34

Το 2001, το μέσο ποσοστό των γυναικών σε όλες τις επιτροπές και τις ομάδες εμπειρογνομόνων της Επιτροπής ήταν 28,8%, Από τα μέλη των επιτροπών και των ομάδων εμπειρογνομόνων που ορίζει η Επιτροπή, το 30,5% ήταν γυναίκες ενώ από τα μέλη των επιτροπών και των ομάδων στον ορισμό των οποίων δεν συμμετέχει η Επιτροπή, ήταν γυναίκες το 28,4%.

Τα αποτελέσματα της έρευνας τείνουν να επισημάνουν τα γενικά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών και των ανδρών στους αντίστοιχους τομείς, π.χ. τη σχετικά υψηλή εκπροσώπηση γυναικών στην εκπαίδευση και στον κοινωνικό τομέα και την υψηλότερη εκπροσώπηση των ανδρών σε τομείς όπως η γεωργία, η αλιεία και η έρευνα.

Ενώ αυτή η έρευνα παρουσιάζει σαφή βελτίωση σε σύγκριση με προηγούμενα στοιχεία, οι προσπάθειες πρέπει να συνεχιστούν και να ενισχυθούν στην πράξη στους τομείς όπου η συμμετοχή των γυναικών ήταν χαμηλότερη. Η πρόοδος θα συνεχίσει να παρακολουθείται ως μέρος των προγραμμάτων εργασίας της στρατηγικής πλαίσιο για την ισότητα των φύλων.

3. ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η στρατηγική πλαίσιο ενθαρρύνει ενεργά την ανταλλαγή της ορθής πρακτικής μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και του ΕΟΧ, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών. Για αυτόν τον λόγο, κατά τη διάρκεια του 2001 πραγματοποιήθηκαν διάφορες δραστηριότητες.

Η συμβουλευτική επιτροπή για τις ίσες ευκαιρίες γυναικών και ανδρών⁸ συνέχισε το έργο της και ενέκρινε γνώμες όσον αφορά τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση - 2002, τις στατιστικές και τους δείκτες ανά φύλο και τη διάσταση των φύλων στην κοινωνική ένταξη.

Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τη σουηδική προεδρία, διοργάνωσε συνεδρίαση υψηλού επιπέδου στη Sigtuna της Σουηδίας με ανώτερους υπαλλήλους από τα κράτη μέλη, αρμόδιους για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων. Δρομολογήθηκε σημαντική συζήτηση σχετικά με τους μηχανισμούς για την παρακολούθηση των δεικτών που επελέγησαν σύμφωνα με την πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου, η οποία και συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια περαιτέρω συνεδρίασης που διοργανώθηκε το Νοέμβριο στις Βρυξέλλες στο πλαίσιο της βελγικής προεδρίας.

Συνεχίστηκε η συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς όπως τα Ηνωμένα Έθνη (συνέχεια που δόθηκε στην πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου), το Συμβούλιο της Ευρώπης (διευθύνουσα επιτροπή για τις ίσες ευκαιρίες) και ο ΟΑΣΕ (νέο πρόγραμμα δράσης για την ισότητα των φύλων), προκειμένου να αξιοποιηθεί η πείρα αυτών των οργανισμών και για να προαχθεί η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων στις σχετικές πολιτικές.

⁸ http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/strategy/advcom.html

4. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Τα κράτη μέλη της ΕΕ και οι χώρες ΕΟΧ/ΕΖΕΣ συνέχισαν να αναπτύσσουν σειρά δραστηριοτήτων για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την εφαρμογή της μεθόδου για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων, από τις οποίες παρατίθενται παρακάτω μόνο ορισμένα παραδείγματα.⁹

Αυστρία

Τα μέτρα που ελήφθησαν σε επίπεδο ομοσπονδιακής κυβέρνησης συνίστανται στην ανάθεση σύμβασης παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο διαδικασίας διαπραγμάτευσης για το "Πρόγραμμα τεχνολογίας αυστριακών γυναικών". Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η επεξεργασία και η εφαρμογή μέτρων εθνικής κλίμακας για την αύξηση του μεριδίου των γυναικών που απασχολούνται στον τεχνικό τομέα, ιδίως στις ΤΠ. Άλλο ένα μέτρο ήταν η ίδρυση της διυπουργικής ομάδας εργασίας για την ενσωμάτωση των φύλων (IMAG GM), και ο επακόλουθος σχηματισμός τριών ομάδων εργασίας. Το 2001, πραγματοποιήθηκαν δύο συνεδριάσεις της IMAG-GM και μια τρίτη συνεδρίαση προγραμματίστηκε για το φθινόπωρο.

Δανία

Τον Μάρτιο του 2001, δρομολογήθηκε η πρώτη εθνική έκθεση και το σχέδιο δράσης με τίτλο "Ισότητα των φύλων - προϋπόθεση για την ευημερία, τη βιωσιμότητα και τη δημοκρατία" προς υποβολή στο Κοινοβούλιο, μετά τη θέσπιση του νόμου περί ισότητας των φύλων έναν χρόνο νωρίτερα. Την 1η Ιουλίου, η κατανομή του βάρους της απόδειξης εισήχθη στο νόμο περί ίσης μεταχείρισης, στο νόμο περί ισότητας των φύλων, το νόμο περί παιδικής φροντίδας, στο νόμο περί ισότητας των αμοιβών και στο νόμο περί των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων. Παράλληλα εισήχθη και ορισμός της έμμεσης διάκρισης, σύμφωνα με την ΕΕ. Ο ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης περιλαμβάνεται για την κατανόηση των ορισμών της ίσης μεταχείρισης και των διακρίσεων.

Νορβηγία

Η κυβέρνηση υπέβαλε τον Απρίλιο του 2001 στο Κοινοβούλιο πρόταση για την αναθεώρηση του νόμου περί ισότητας των φύλων, που περιλαμβάνει την ενίσχυση της ισχύουσας διάταξης βάσει της οποίας όλες οι δημόσιες αρχές έχουν την υποχρέωση να προωθούν την ισότητα των φύλων σε όλους τους κοινωνικούς τομείς, με συμπερίληψη στον ετήσιο προϋπολογισμό. Επεκτείνει επίσης την ίδια υποχρέωση και στις δύο πλευρές του επιχειρηματικού τομέα, συμπεριλαμβανομένης μιας απαίτησης βάσει της οποίας οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε απολογισμό σχετικά με τις δραστηριότητες προώθησης της ισότητας των φύλων στην ετήσια έκθεσή τους.

Σουηδία

Ο νόμος περί ισότητας ανδρών και γυναικών ενισχύθηκε την 1η Ιανουαρίου 2001. Σύμφωνα με το νέο τμήμα 11, ο εργοδότης πρέπει να καταρτίζει ετησίως σχέδιο δράσης για την ισότητα των αμοιβών, το οποίο να περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της έρευνας και της ανάλυσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προβλέπονται στο τμήμα 10. Στο πλαίσιο της παραγράφου 12, ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να παρέχει στην οργάνωση του υπαλλήλου (στην οποία δεσμεύονται αμφότεροι με συλλογική σύμβαση εργασίας) τις πληροφορίες που

⁹ Για μια πλήρη παρουσίαση, βλ. κόμβους Internet για τους εθνικούς φορείς για την ισότητα των φύλων: http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/links_en.html#ms

απαιτούνται ώστε να μπορέσει η οργάνωση να συνεργαστεί για την έρευνα, την ανάλυση και την κατάρτιση σχεδίου δράσης για την ισότητα των αμοιβών.

Ηνωμένο Βασίλειο

Τον Ιανουάριο του 2001 εγκαινιάστηκε η νέα κρατική τηλεφωνική υπηρεσία "Equality direct" με το σχετικό ιστοχώρο¹⁰, η οποία παρέχει δωρεάν, εμπιστευτικές, ολοκληρωμένες και συνεκτικές πληροφορίες και συμβουλές στις επιχειρήσεις για θέματα που αφορούν την ισότητα. Το Φεβρουάριο η κυβέρνηση διοργάνωσε εθνική διάσκεψη με τίτλο "Women men business" με σκοπό την παροχή πληροφοριών και συμβουλών για τις ευκαιρίες που προσφέρει η βιομηχανία. Τον Ιούνιο, συστάθηκε η νέα μονάδα "Equality Challenge Unit" στο πλαίσιο του σχεδίου ATHENA, για την κάλυψη του θέματος της εκπροσώπησης των γυναικών στα ιδρύματα επιστήμης, μηχανικής και τεχνολογίας/τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τον Ιούλιο η κυβέρνηση θέσπισε διατάξεις για την εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με το βάρος της απόδειξης σε περιπτώσεις διακρίσεων λόγω φύλου. Οι διατάξεις τροποποιούν το νόμο περί διακρίσεων λόγω φύλου για να ενισχυθεί ο ορισμός της έμμεσης διάκρισης, και για να καταστεί σαφές ότι κατά την έγερση απαίτησης σε δικαστήριο μετατοπίζεται το βάρος απόδειξης εφόσον ο ενάγων παρουσιάζει μια υπόθεση *εκ πρώτης όψεως* στον εργοδότη.

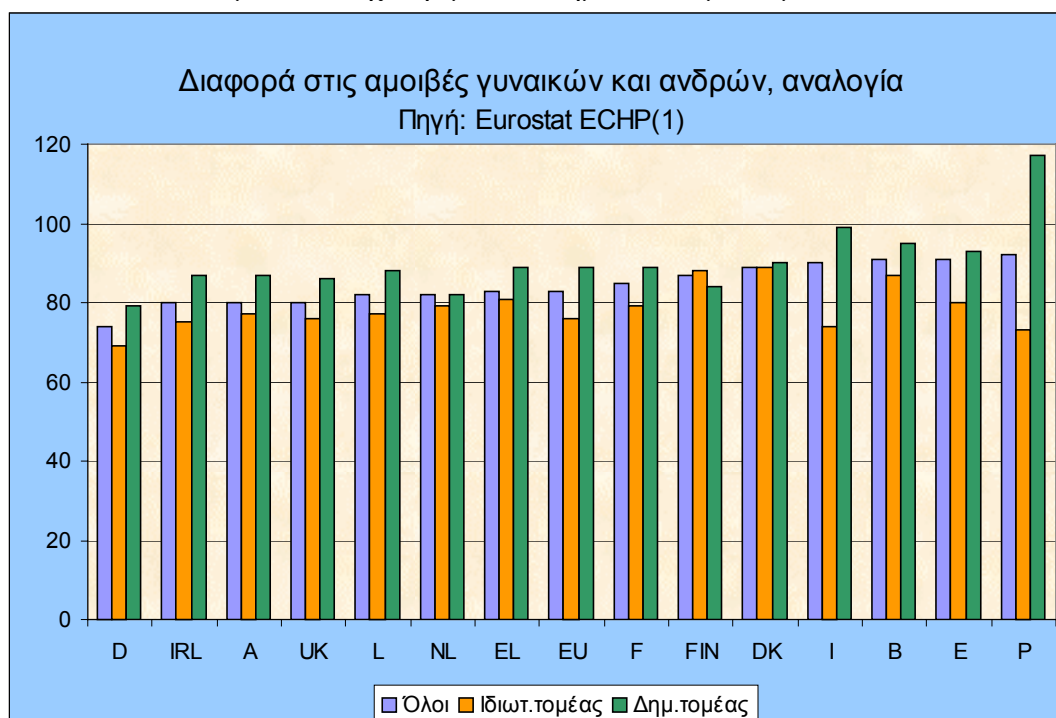
¹⁰ <http://www.equalitydirect.org.uk>

II: Ίσες αμοιβές: προτεραιότητα το 2001

1. ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΗΣ ΨΑΛΙΔΑΣ ΤΩΝ ΑΜΟΙΒΩΝ

Η ισότητα των αμοιβών για τις γυναίκες και τους άνδρες για εργασία ίσης αξίας αποτελεί θεμελιώδη αρχή της Συνθήκης ΕΚ. Πράγματι η οδηγία του 1975 για την ισότητα των αμοιβών ήταν η πρώτη κοινοτική οδηγία που εγκρίθηκε στον τομέα της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών.

Ωστόσο, παρά την ισχύ αυτών των νομικών διατάξεων, οι αμοιβές των γυναικών είναι ακόμα σχεδόν κατά 14% χαμηλότερες από αυτές των ανδρών (το άνοιγμα το 1997 ήταν μεγαλύτερο στον ιδιωτικό τομέα σε σχέση με το δημόσιο τομέα, με 19% και 10% αντίστοιχα).

2. ΘΕΜΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Στα πλαίσια της κοινοτικής στρατηγικής πλαίσιο για την ισότητα των φύλων και του προγράμματος χρηματοδότησης σχετικά με τη στρατηγική, η ισότητα των αμοιβών επελέγη ως θέμα προτεραιότητας για το 2001.

Η ισότητα των αμοιβών επελέγη ως πρώτο θέμα επειδή αποτελεί την πιο εμφανή ανισότητα στον ευρωπαϊκό εργασιακό χώρο. Εάν οι πολιτικές δεν αντιμετωπίσουν την ανισότητα, οι στόχοι του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας για αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών σε τουλάχιστον 60% μέχρι το 2010 και βελτίωση της ποιότητας της εργασίας δεν θα είναι εφικτοί.

Υποστήριξη της προεδρίας της ΕΕ

Στο πλαίσιο της σουηδικής προεδρίας, τον Ιανουάριο του 2001, οι υπουργοί αρμόδιοι για την κοινωνική ασφάλιση και την ισότητα των φύλων συζήτησαν τα αλληλένδετα θέματα του ανοίγματος της ψαλίδας των φύλων σε ό,τι αφορά τις αμοιβές και της κοινωνικής ασφάλισης ως κινητήριας δύναμης για την οικονομική ανάπτυξη. Η μεγάλη διάσταση που δόθηκε στο θέμα των ίσων αμοιβών αντικατοπτρίστηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης (Μάρτιος 2001), που κάλεσε το Συμβούλιο και την Επιτροπή να αναπτύξουν δείκτες.

Αυτό προετοίμασε το έδαφος για τη βελγική προεδρία που ανέπτυξε σειρά δεικτών για τις διαφορές στις αμοιβές βάσει φύλου. Το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων (3 Δεκεμβρίου 2001) ενέκρινε σειρά 9 δεικτών και κάλεσε την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναβαθμίσουν τις υπάρχουσες στατιστικές και την έρευνα σε ό,τι αφορά το θέμα.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε έκθεση¹¹ τον Σεπτέμβριο του 2001 σχετικά με το θέμα των ίσων αμοιβών, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης της πρότασης της Επιτροπής για τους εθνικούς στόχους. Η έκθεση επιβεβαίωσε ότι πρέπει να εφαρμοστεί πολύπλευρη προσέγγιση από όλους τους παίκτες στον εν λόγω τομέα και σε όλα τα διαφορετικά επίπεδα - Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κράτη μέλη και κοινωνικοί εταίροι - εφόσον πρόκειται να επιτευχθούν πραγματικά αποτελέσματα διαρκείας.

Η ισότητα των αμοιβών αποτέλεσε επίσης βασικό θέμα για την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Η έκθεση Florio σχετικά με τις διακρίσεις στις αμοιβές μεταξύ γυναικών και ανδρών (Μάρτιος 2001), υποστήριξε ότι πρέπει να συμπληρωθούν τα ισχύοντα δεδομένα και η έρευνα, και κάλεσε τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους να εντείνουν τις προσπάθειές τους.

Η στρατηγικής της Λισσαβώνας

Ένας δείκτης για τον άνοιγμα της ψαλίδας των αμοιβών μεταξύ των φύλων προστέθηκε στον κατάλογο των διαρθρωτικών δεικτών που καταρτίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2001 για την παρακολούθηση της προόδου προς την επίτευξη των οικονομικών και κοινωνικών στρατηγικών στόχων που συμφωνήθηκαν στη διάσκεψη κορυφής της Λισσαβώνας. Η πορεία προς την ισότητα των αμοιβών στην Ευρώπη θα βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη των επόμενων Ευρωπαϊκών Συμβουλίων που κάθε χρόνο θα αξιολογούν την πρόοδο και τις αποτυχίες όσον αφορά την επίτευξη των «στόχων της Λισσαβώνας».

Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση δίνει σημαντική ώθηση στο στόχο των ίσων αμοιβών. Μετά από την αξιολόγηση των εθνικών σχεδίων δράσης 2001, ορισμένα κράτη μέλη αναγνώρισαν το άνοιγμα της ψαλίδας των αμοιβών και προανήγγειλαν πρωτοβουλίες για τη μείωσή του, Ωστόσο, οι πρωτοβουλίες τείνουν να είναι μάλλον ασαφείς και να στερούνται συγκεκριμένων ενεργειών, και -παρά το γεγονός ότι οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να παίξουν ζωτικό ρόλο στο εν λόγω θέμα- η δέσμευσή τους δεν είναι αρκετά

¹¹ Έκθεση σχετικά με το θέμα ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας, Εισηγητής: Miet Smet, Ιούλιος 2001, τελικό Α5-0275/2001

σοβαρή. Μετά την εν λόγω αξιολόγηση, η Επιτροπή πρότεινε ενισχυμένη κατευθυντήρια γραμμή για την απασχόληση σε σχέση με το άνοιγμα της ψαλίδας των αμοιβών, σύμφωνα με τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής για τις ίσες ευκαιρίες, συμπεριλαμβανομένων και εθνικών στόχων για τη μείωση του ανοίγματος. Δυστυχώς, το Συμβούλιο δεν έλαβε υπόψη την εν λόγω πρόταση το 2001, -αλλά θα επανεξετάσει το θέμα το 2002.

3. Η ΔΡΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το πρόγραμμα¹² αποτελεί ένα από τα απαιτούμενα μέσα για την εφαρμογή της γενικής κοινοτικής στρατηγικής για την ισότητα των φύλων. Συντονίζει, υποστηρίζει και χρηματοδοτεί τις οριζόντιες δραστηριότητες στα πεδία παρέμβασης της κοινοτικής στρατηγικής που δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν από άλλα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ, όπως τα Διαρθρωτικά Ταμεία και οι πρωτοβουλίες τους όπως η EQUAL.

Η ισότητα των αμοιβών αποτέλεσε θέμα προτεραιότητας για τον πρώτο γύρο διακρατικών έργων που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα για την ισότητα των φύλων 2001-2005. Το πρόγραμμα εγκαινιάστηκε, στο πλαίσιο της βελγικής προεδρίας, σε συνέδριο για την ισότητα των αμοιβών στις Βρυξέλλες στις 13 Σεπτεμβρίου 2001, που συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα.

Τα έργα που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του προγράμματος κοινοτικής δράσης για την ισότητα των φύλων (2001-2005) παρουσιάζουν διάφορες καινοτομίες σε σχέση με προηγούμενα προγράμματα:

- Ετησίως επιλέγεται ένα θέμα προτεραιότητας για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων. Αυτό το θέμα εντάσσεται επίσης στο πλαίσιο των ενεργειών πολιτικής της Επιτροπής, σε συνεργασία με άλλα θεσμικά όργανα (όπως συνέβη με την "ισότητα των αμοιβών", στην οποία εστιάστηκαν κατά τη διάρκεια του 2001 το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, καθώς επίσης και διάφορα υπηρεσίες της Επιτροπής).
- Όταν οι προσπάθειες επικεντρώνονται σε ένα θέμα προτεραιότητας, μπορεί να επιτευχθεί ο μέγιστος αντίκτυπος, καθώς οι δραστηριότητες σε όλα τα κράτη μέλη υλοποιούνται μέσα στο ίδιο χρονικό πλαίσιο, με μια συντονισμένη σειρά επιμέρους θεμάτων γύρω από το θέμα προτεραιότητας και με τη συμμετοχή όλων των παικτών στο εν λόγω θέμα.
- Τα σχέδια είναι μεγαλύτερης κλίμακας - αξίας μεταξύ 250.000 και 500.000 € το καθένα. Αυτή η σειρά επελέγη προκειμένου να εξασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση για τις δραστηριότητες, και το κάθε σχέδιο έχει κλίμακα που καθιστά δυνατή τη διακρατική κάλυψη και διαχείριση και τη συνοχή των αποτελεσμάτων.

¹² Απόφαση του Συμβουλίου (ΕΚ) 51/2001, της 20ής Δεκεμβρίου 2000, για τη θέσπιση προγράμματος κοινής δράσης σχετικά με την κοινοτική στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (2001-2005), ΕΕ L 17, 19.1.2001, σ.22-29

Ο στόχος των εν λόγω σχεδίων με διαχείριση από τα κράτη μέλη, τους εθνικούς φορείς ισότητας, τις ΜΚΟ, τους κοινωνικούς εταίρους, τις αρχές περιφερειακής και/ή τοπικής αυτοδιοίκησης κ.λπ., είναι η μεγαλύτερη κατανόηση του ανοίγματος της ψαλίδας των αμοιβών βάσει φύλου και η ανάπτυξη και διάδοση των στρατηγικών με σκοπό τη μείωσή του. Αυτή η συνεργασία η προσανατολισμένη στην πολιτική αυξάνει την αποτελεσματικότητα της προώθησης των ίσων αμοιβών και της μείωσης των εισοδηματικών διαφορών μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Οι διακρατικές δραστηριότητες για το θέμα προτεραιότητας των ίσων αμοιβών επικεντρώθηκαν στα εξής:

- ανταλλαγή των αποτελεσμάτων των υπαρχουσών αναλύσεων και της έρευνας και ανταλλαγή των ορθών πρακτικών,
- αναθεώρηση της κατηγοριοποίησης των επαγγελμάτων και των συστημάτων αμοιβών ώστε να εξακριβωθεί εάν προκαλούν ανισότητες στις αμοιβές λόγω φύλου,
- εξασφάλιση δικαιωμάτων (νομοθεσία και μηχανισμοί που εξασφαλίζουν καλύτερη και αποτελεσματικότερη προστασία.)
- ίσες αμοιβές στη διαδικασία συλλογικής σύμβασης εργασίας και ρόλος των κοινωνικών εταίρων
- πρόληψη: ο ρόλος της εκπαίδευσης, της ενημέρωσης, της κατάρτισης και των μέσων ενημέρωσης

Από τα 27 σχέδια που επελέγησαν το 2001, η πλειονότητα αφορούσε θέματα "ίσης αμοιβής". Η συνολική τους χρηματοδότηση ανήλθε σε περίπου οκτώ εκατομμύρια ευρώ. Περισσότερες πληροφορίες για τα εν λόγω σχέδια διατίθενται στην ιστοσελίδα για την ισότητα γυναικών και ανδρών.¹³

4. ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΕΤΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Για να καλυφθούν όλες οι δέσμες της στρατηγικής πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005), για τις οποίες το πρόγραμμα παρέχει χρηματοδοτική στήριξη, η επιτροπή του προγράμματος και η Επιτροπή όρισαν τις ακόλουθες προτεραιότητες:

2001-2002: Ίσες αμοιβές

2002-2003: Συμβιβασμός της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής

2003-2004: Γυναίκες στη λήψη αποφάσεων

2004-2005: Στερεοτυποποίηση φύλων

¹³ http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm

III: Νομικές εξελίξεις

1. ΟΔΗΓΙΑ ΠΕΡΙ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ουσιαστική πρόοδος σημειώθηκε το 2001 σε ό,τι αφορά την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας του 1976 για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση.

Η πρόταση¹⁴ ενημέρωσε την οδηγία, εναρμονίζοντάς την με τη σημερινή συλλογιστική για την ισότητα και με τις πολλές αποφάσεις του Δικαστηρίου κατά την τελευταία 25ετία. Επίσης, συμβαδίζει με τις οδηγίες που εγκρίθηκαν το 2000 σύμφωνα με το άρθρο 13 της Συνθήκης ΕΚ, που καλύπτουν τις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, ιδίως σε σχέση με τους χρησιμοποιούμενους ορισμούς.

Αναμένεται ότι η τροποποιημένη οδηγία θα ανοίξει νέους δρόμους σε αρκετούς σημαντικούς τομείς:

- Η σεξουαλική παρενόχληση δεν έχει μέχρι στιγμής λάβει την απαιτούμενη προσοχή από τους νομοθέτες τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Ωστόσο, η τροποποιημένη οδηγία θα επιβεβαιώσει ότι η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση αποτελούν διάκριση λόγω φύλου και θα περιλάβει ορισμούς της παρενόχλησης και της σεξουαλικής παρενόχλησης. Συν τοις άλλοις, πρόκειται να εισαχθεί στην κοινοτική νομοθεσία ορισμός της άμεσης διάκρισης και νέος ορισμός της έμμεσης διάκρισης λόγω φύλου.
- Τα κράτη μέλη θα κληθούν να θεσπίσουν φορείς "ισότητας" με καθορισμό μιας σειράς αρμοδιοτήτων τους.
- Οι εργοδότες πρέπει να ενθαρρύνονται να καταρτίζουν ετήσια "σχέδια ισότητας", δηλ. μια προγραμματισμένη και συστηματική προσέγγιση στην ισότητα στον εργασιακό χώρο.

Άλλες τροποποιήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επιδιώκουν να ενισχύσουν τις ισχύουσες διατάξεις της οδηγίας του 1976:

- Εισάγονται νέες διατάξεις σχετικά με τη δικαστική προστασία και την αποζημίωση που χορηγείται σε άτομο σε περίπτωση διάκρισης.
- Ενισχύονται τα δικαιώματα των ατόμων σε άδεια μητρότητας και πατρότητας (και ιδίως το δικαίωμα επιστροφής στην εργασία μετά από την άσκηση του δικαιώματος σε άδεια).

Τέλος, οι κοινωνικοί εταίροι ενθαρρύνονται να συμβάλουν στην εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης με την έγκριση συλλογικών συμβάσεων εργασίας που περιλαμβάνουν διατάξεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων.

¹⁴ COM(2000) 334 τελικό και τροποποιημένη πρόταση COM(2001) 321 τελικό

Η πρόταση βασίζεται στο άρθρο 141, παράγραφος (3) της Συνθήκης ΕΚ και επομένως απαιτεί την έγκριση του Συμβουλίου Υπουργών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το Συμβούλιο κατέληξε σε ομόφωνη πολιτική συμφωνία για κοινή θέση στις 11 Ιουνίου 2001. Κατά τη δεύτερη ανάγνωση τον Οκτώβριο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε διάφορες τροποποιήσεις στην κοινή θέση.

Η επίσημη διαδικασία συνδιαλλαγής εγκαινιάστηκε τον Ιανουάριο του 2002 και οι συζητήσεις βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο (Μάρτιος 2002).

2. ΟΔΗΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ

Η προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας 97/80/ΕΚ σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου έληξε την 1η Ιανουαρίου 2001.

Η οδηγία προβλέπει *μετατόπιση* του βάρους απόδειξης σε δικαστικές αγωγές, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τον ενάγοντα. Ένα άτομο πρέπει να παρουσιάζει πραγματικά περιστατικά ή στατιστικές από τα οποία να τεκμαίρεται *εκ πρώτης όψεως* η ύπαρξη διάκρισης, αλλά στη συνέχεια εναπόκειται στον εργοδότη να *αποδείξει* ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Οι αρχές όλων των κρατών μελών κοινοποίησαν τη σχετική ισχύουσα νομοθεσία τους στην Επιτροπή κατά τη διάρκεια του 2001 και εξετάζεται η συμβατότητά της με το κοινοτικό δίκαιο.

3. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Το Δικαστήριο των ΕΚ εξέδωσε το 2001 τρεις σημαντικές αποφάσεις (που καλύπτουν πέντε υποθέσεις) σχετικά με την ισότητα των αμοιβών και της μεταχείρισης ανδρών και γυναικών προς απάντηση στα ερωτήματα που του έθεσαν εθνικά δικαστήρια.¹⁵

- Το Δικαστήριο έχει ορίσει εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα ότι η απόλυση, η άρνηση προσφοράς εργασίας και η μη-ανανέωση σύμβασης εργασίας λόγω εγκυμοσύνης συνιστούν αδικαιολόγητη άμεση διάκριση λόγω φύλου. Ωστόσο, αυτό που παραμένει ασαφές μέχρι φέτος είναι εάν αυτή η αρχή θα εφαρμόζεται σε περίπτωση απόλυσης και μη-ανανέωσης σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου. Στις αποφάσεις του στις υποθέσεις *Melgar* και *Tele Danmark*, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι θα εφαρμόζεται.
- Στην υπόθεση *Menauer*, το Δικαστήριο υποστήριξε ότι οι συνταξιοδοτικοί φορείς της Γερμανίας οι αρμόδιοι για τη διαχείριση των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών συστημάτων δεσμεύονται από την αρχή της ισότητας της αμοιβής, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 141 της Συνθήκης ΕΚ, με τον ίδιο τρόπο όπως ένας εργοδότης. Ούτε η νομική ανεξαρτησία των φορέων αυτών, ούτε το καθεστώς τους ως ασφαλιστικών φορέων δεν έχουν σχέση ως προς την υπόθεση.

¹⁵ Υπόθεση C-438/99, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2001·Υπόθεση C-109/00, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2001· Υπόθεση C-379/99, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2001· Υπόθεση C-366/99, απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2001· Υπόθεση C-206/00, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001

- Στις υποθέσεις *Griesmar* και *Mouflin*, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει δύο διατάξεις του γαλλικού κώδικα πολιτικών και στρατιωτικών συντάξεων, οι οποίες συνιστούν διάκριση κατά των ανδρών. Σύμφωνα με την πρώτη διάταξη, μία γυναίκα δημόσιος υπάλληλος λαμβάνει πίστωση υπηρεσιών (με σκοπό τον υπολογισμό της σύνταξης) για κάθε παιδί με του οποίου την ανατροφή έχει ασχοληθεί. Ένας άνδρας δημόσιος υπάλληλος δεν έχει το ίδιο δικαίωμα. Σύμφωνα με τη δεύτερη διάταξη, μία γυναίκα δημόσιος υπάλληλος έχει δικαίωμα υποβολής απαίτησης για σύνταξη πριν από την ηλικία συνταξιοδότησης, εφόσον ο σύζυγός της πάσχει από αναπηρία ή ανίατη ασθένεια που του στερεί τη δυνατότητα άσκησης οποιουδήποτε επαγγέλματος. Ένας άνδρας δημόσιος υπάλληλος δεν έχει το ίδιο δικαίωμα. Το Δικαστήριο υποστήριξε πρώτα ότι, σε αντίθεση με την άποψη των γαλλικών αρχών, οι γαλλικές συντάξεις δημοσίων υπαλλήλων πρέπει να νοούνται ως "αμοιβή" κατά την έννοια του άρθρου 141 της Συνθήκης ΕΚ, και όχι ως παροχή κοινωνικής ασφάλισης. Κατά συνέπεια, οι συγκεκριμένες διατάξεις γαλλικού κώδικα παραβιάζουν το κοινοτικό δίκαιο. Οι γαλλικές αρχές δεν μπορούν πλέον να επιχειρήσουν να στηριχθούν στην παρέκκλιση που περιλαμβάνεται στην οδηγία για την ίση μεταχείριση στην κοινωνική ασφάλιση για να δικαιολογήσουν διάκριση.

4. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Τσες αμοιβές

Μια φινλανδική συλλογική σύμβαση εργασίας προβλέπει ότι κάθε τομέας μπορεί να θεσπίσει *ειδικό επίδομα ισότητας*. Το επίδομα προορίζεται να αυξήσει την αμοιβή των γυναικών που δεν πληρώνονται αρκετά καλά παρά τη δύσκολη φύση της εργασίας τους και την κατάρτισή τους σε βιομηχανικούς τομείς με παραδοσιακά χαμηλές αμοιβές. Στη Δανία, ο νόμος περί ίσης αμοιβής έχει τροποποιηθεί με σκοπό τη μεγαλύτερη του διαφάνεια. Επιβάλλει την υποχρέωση στους εργοδότες με περισσότερους από 10 υπαλλήλους να καταρτίζουν στατιστικές για τις αμοιβές βάσει φύλων.

Σε ό,τι αφορά την εθνική *νομολογία*, το Employment Appeals Tribunal (Εφετείο εργατικών υποθέσεων) του ΗΒ διεύρυνε τον ορισμό του "συγκριτή" ώστε ένας υπάλληλος τοπικής αρχής να μπορεί να συγκρίνει τον εαυτό του/της με υπάλληλο άλλης τοπικής αρχής ακόμη και στις περιπτώσεις που οι δύο μισθολογικές κλίμακες έχουν θεσπιστεί ανεξάρτητα. Η Σουηδία εισήγαγε μια καινοτομία στη σύγκριση των ανόμοιων εργασιών, καθώς οι νοσοκόμες μπορούν πλέον να συγκριθούν με τους τεχνικούς. Ωστόσο, φαίνεται ότι το σουηδικό δικαστήριο εργασίας δέχεται επανειλημμένα την έννοια των "δυνάμεων της αγοράς" ως αιτιολόγηση για τις άνισες αμοιβές σε περιπτώσεις εργασίας ίσης αξίας.

Συμβιβασμός της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής

Η άδεια πατρότητας (άδεια μετ' αποδοχών για τους πατέρες μετά τη γέννηση παιδιού) θεσπίστηκε στην Ελλάδα με εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας. Στη Γαλλία, στη Φινλανδία και στο ΗΒ έχουν προταθεί σχετικές διατάξεις.

Η Ελλάδα, η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες έχουν θεσπίσει διατάξεις για την *παράταση της άδειας μητρότητας*.

IV: Διεύρυνση, εξωτερικές σχέσεις και αναπτυξιακή συνεργασία

1. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ

Οι διαπραγματεύσεις με 10 από τις υποψήφιες χώρες σε ό,τι αφορά το κεφάλαιο της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων έκλεισαν προσωρινά στις αρχές του 2001. Ωστόσο, η πρόοδος τους θα εξακολουθήσει να παρακολουθείται στενά από την Επιτροπή. Εκκρεμεί η έναρξη των διαπραγματεύσεων με τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία.

Στο Göteborg, τον Ιούνιο του 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε ότι οι υποψήφιες χώρες που θεωρούνται έτοιμες για ένταξη θα πρέπει να είναι σε θέση να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2004.

Εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου

Βασική προϋπόθεση για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η αποδοχή και η μεταφορά του "κοινοτικού κεκτημένου". Στον τομέα των ίσων ευκαιριών, οι υποψήφιες χώρες πρέπει να μεταφέρουν εννέα οδηγίες.

Η Λιθουανία είχε ήδη μεταφέρει σχεδόν το σύνολο του κεκτημένου στον εν λόγω τομέα πριν από το 2001 και η Τσεχία προέβη σε ουσιαστική μεταφορά την 1η Ιανουαρίου 2001 όταν τέθηκαν σε ισχύ οι τροποποιήσεις του Κώδικα εργασίας, του νόμου περί αμοιβών και μισθών και του νόμου περί αστικής διαδικασίας.

Ωστόσο, το 2001 ήταν ένα σημαντικό έτος καθώς επιτελέστηκε ουσιαστική πρόοδος σε πολλές άλλες χώρες. Η Ουγγαρία επέτυχε σημαντική ευθυγράμμιση με το κεκτημένο σύμφωνα με τον προγραμματισμό, μέχρι το τέλος του έτους. Η σημαντικότερη εξέλιξη ήταν η τροποποίηση του Κώδικα εργασίας, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2001. Στη Λετονία, το κεκτημένο του εν λόγω τομέα μεταφέρθηκε από το νέο Κώδικα εργασίας και το νέο νόμο περί προστασίας της εργασίας, που εγκρίθηκαν σε ισχύ το καλοκαίρι. Ο Κώδικας προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ τον Ιούνιο του 2002. Στη Σλοβακία, η μεταφορά των οδηγιών όσον αφορά την ισότητα των αμοιβών και της μεταχείρισης, το βάρος απόδειξης, τις εγκυμονούσες εργαζόμενες και τη γονική άδεια ολοκληρώθηκε φέτος με την έγκριση του νέου Κώδικα εργασίας τον Ιούλιο. Μόνο οι οδηγίες για την ίση μεταχείριση στην κοινωνική ασφάλιση εκκρεμούν προς μεταφορά. Στην Πολωνία, οι τροποποιήσεις του Κώδικα εργασίας για τη μεταφορά του κεκτημένου εγκρίθηκαν κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Εντούτοις, η νομοθεσία δεν προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ πριν από την προσχώρηση. Η εσθονική κυβέρνηση ενέκρινε σχέδιο νόμου για την ισότητα των φύλων το Νοέμβριο.

Σε άλλες υποψήφιες χώρες, η πρόοδος παραμένει ανησυχητικά αργή.

Η αργή πρόοδος της Ρουμανίας στη μεταφορά του κεκτημένου αποτελεί λόγο ανησυχίας. Ένα σχέδιο νόμου για τις ίσες ευκαιρίες έχει καθυστερήσει στο Κοινοβούλιο από το 1998. Το νομοσχέδιο αποσύρθηκε στις αρχές του 2001 για τροποποίηση μετά την αλλαγή της κυβέρνησης και το νομοθετικό χρονοδιάγραμμα είναι πλέον ασαφές.

Η Βουλγαρία έχει συντάξει νόμο για τις ίσες ευκαιρίες. Εντούτοις, ένα μεγάλο μέρος των απαραίτητων διατάξεων εφαρμογής έχει προγραμματιστεί μόνο σε "μεσοπρόθεσμη" βάση.

Στην Κύπρο, τη Μάλτα και τη Σλοβενία, το μεγαλύτερο μέρος του κεκτημένου δεν έχει μεταφερθεί ακόμα. Εξετάζονται σχέδια νόμων, αλλά η πρόοδος ήταν περιορισμένη το 2001.

Δεν έχει σημειωθεί πρόοδος σε ό,τι αφορά τη νομοθεσία στην Τουρκία.

Συνοπτικά, σημειώθηκε άριστη πρόοδος το 2001 στην Τσεχία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Ωστόσο, αρκετές άλλες χώρες πρέπει να καταβάλουν ουσιαστικές προσπάθειες ώστε να είναι έτοιμες για προσχώρηση το 2004.

2. ΘΕΣΜΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Η έγκριση και η μεταφορά του κεκτημένου, αυτού καθεαυτού, δεν επαρκεί. Έχει ζωτική σημασία η ανάπτυξη των θεσμικών και των διοικητικών δομών που θα διευκολύνουν την εφαρμογή και την επιβολή των δικαιωμάτων ισότητας.

Υπάρχουν και πάλι αρκετές χώρες που προηγούνται των υπολοίπων με διαφορά.

Όπως και με την υιοθέτηση του κεκτημένου, η Λιθουανία είχε ήδη σημειώσει ουσιαστική πρόοδο πριν από το 2001.

Η Ρουμανία έχει συγκροτήσει συμβουλευτική διυπουργική επιτροπή για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών με σκοπό να προωθήσει την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων. Η επιτροπή έχει εκπονήσει εθνικό σχέδιο δράσης για τις ίσες ευκαιρίες, αλλά δεν έχει αποφασιστεί ακόμη εάν θα λάβει κρατική χρηματοδότηση.

Και στη Σλοβακία και στη Λετονία, οι κυβερνήσεις ενέκριναν έγγραφα προβληματισμού για τις ίσες ευκαιρίες το 2001, με προτάσεις για την αύξηση της θεσμικής ικανότητας, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την αύξηση της ευαισθητοποίησης, με επίκεντρο την αγορά εργασίας, το δημόσιο και τον πολιτικό βίο και την οικογένεια. Όπως και με το ρουμανικό εθνικό σχέδιο δράσης, η αποτελεσματική εφαρμογή των εν λόγω εγγράφων θα εξαρτηθεί από την επαρκή χρηματοδότηση.

Ο ρυθμός των αλλαγών δεν είναι τόσο εντυπωσιακός σε άλλες χώρες.

Ενώ έχει σημειωθεί άριστη πρόοδος στη μεταφορά του κεκτημένου στην Τσεχία, η κατάρτιση αποτελεσματικών μέτρων εφαρμογής και επιβολής είχε αργό ρυθμό. Ωστόσο, η κυβέρνηση εκπόνησε φέτος έγγραφο αξιολόγησης για θέματα όπως η αύξηση της θεσμικής ικανότητας και οι γυναίκες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Θεσμικές δομές υπάρχουν στη Μάλτα και στην Κύπρο, αλλά καμία πρόοδος δεν σημειώθηκε το 2001 για την ενίσχυση τους.

Στη Βουλγαρία και στην Πολωνία, οι θεσμοί είναι ανεπαρκείς. Η Βουλγαρία έχει συντάξει νομοσχέδιο για τις ίσες ευκαιρίες, που καλύπτει την εφαρμογή και την επιβολή. Ωστόσο, το χρονοδιάγραμμα για τη θέσπιση των νέων θεσμών είναι υπερβολικά ασαφές. Οι πολωνικές αρχές δεν έχουν υποβάλει καμία πρόταση σε ό,τι αφορά το θέμα.

Γενικά, η πρόοδος είναι περιορισμένη ή ανύπαρκτη σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη αποτελεσματικών θεσμών για την εφαρμογή του κεκτημένου στις υποψήφιες χώρες και πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες μέχρι την προσχώρηση. Η κατάρτιση εγγράφων προβληματισμού και εθνικών σχεδίων δράσης αποτελούν θετικό βήμα στη σωστή

κατεύθυνση, αλλά ο αντίκτυπός τους είναι περιορισμένος εάν δεν μετατραπούν σε συγκεκριμένα μέτρα με αποτελεσματική χρηματοδότηση.

3. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Συνεργασία για την καταπολέμηση της σωματεμπορίας

Η σωματεμπορία αποτελεί ένα από τα πιο φλέγοντα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη μελλοντική διεύρυνσή της, και αφορά ιδίως τις γυναίκες και τα παιδιά. Παρά το γεγονός ότι είναι πολύ δύσκολη η εξακρίβωση του πραγματικού μεγέθους του φαινομένου, πρόσφατες εκτιμήσεις δείχνουν ότι περίπου **500.000** γυναίκες πέφτουν ετησίως θύματα εμπορίας στη δυτική Ευρώπη.

Η κύρια τάση για μερικά έτη ήταν η αύξηση των θυμάτων από την Κεντρική (30 %) και την Ανατολική Ευρώπη (40 %, συμπεριλαμβανόμενης της ΚΑΚ). Ωστόσο, πολλά θύματα προέρχονται ακόμη από την Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική και ένας μεγάλος αριθμός θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης είναι πολίτες κρατών μελών της ΕΕ.

Το οργανωμένο έγκλημα επεκτείνεται όλο και περισσότερο καθώς η σωματεμπορία αποτελεί μια από τις πιο προσοδοφόρες εγκληματικές δραστηριότητες και, μέχρι στιγμής, τιμωρείται με σχετικά χαμηλές κυρώσεις. Η Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις το 2001 για να καταστεί η εμπορία τιμωρητέα βάσει του ποινικού δικαίου σε όλα τα κράτη μέλη, με ποινές τόσο σκληρές ώστε να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα. Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η αναβάθμιση της συνεργασίας για την επιβολή του νόμου. Η εντολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει την καταπολέμηση της εμπορίας.

Επιπλέον, έχει ουσιαστική σημασία η ενίσχυση των γυναικών θυμάτων.

- Πρώτον, με την προειδοποίηση των γυναικών στις χώρες προέλευσης για τους κινδύνους, **προτού** έρθουν σε επαφή με εμπόρους. Επίσης, με την αύξηση της ευαισθητοποίησης για το πρόβλημα στην ΕΕ.
- Αφετέρου, με την παροχή καλύτερης υποστήριξης στα θύματα. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο έχει υποστηρίξει με επιτυχία το συγκεκριμένο μέτρο "Sicurezza per lo sviluppo 2000-2006" για την περιφέρεια Mezzogiorno με σκοπό την αύξηση της ευαισθητοποίησης στις τοπικές κοινότητες, τη δημιουργία τράπεζας δεδομένων και την ανάπτυξη της δικτύωσης μεταξύ των διάφορων παικτών που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και παιδιών. Η Ιταλία διαχειρίζεται επίσης προγράμματα αποκατάστασης για τα θύματα.

Η Διεθνής Ημέρα της Γυναίκας, την 8η Μαρτίου 2001, αποτέλεσε πλατφόρμα για την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την αύξηση της ευαισθητοποίησης για τις τρέχουσες κοινοτικές δραστηριότητες στον τομέα της εμπορίας - από τις οποίες προκύπτει και η εκπόνηση προγραμματισμένης προσέγγισης για την υποστήριξη των θυμάτων.

Περιφερειακό ενδεικτικό πρόγραμμα MEDA

Το πρόγραμμα MEDA αποτελεί το κύριο χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υλοποίηση της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας. Η ενίσχυση που παρέχεται στα πλαίσια του MEDA υπερβαίνει τα όρια της παραδοσιακής αναπτυξιακής ενίσχυσης δεδομένου ότι ανάγει την οικονομική μετάβαση και την ελεύθερο εμπόριο σε κεντρικό θέμα της χρηματοδοτικής συνεργασίας της ΕΕ με την περιοχή της Μεσογείου.

Τα συμπεράσματα του Ευρωμεσογειακού φόρουμ για το ρόλο των γυναικών στην οικονομική ζωή, που διοργανώθηκε στις Βρυξέλλες τον Ιούλιο του 2001 με πρωτοβουλία της βελγικής προεδρίας, αξιοποιήθηκαν για το περιφερειακό ενδεικτικό πρόγραμμα 2002-2004. Στο πλαίσιο της προτεραιότητας "προώθηση της βιωσιμότητας της ευρω-μεσογειακής ολοκλήρωσης", ένα μέρος του κονδυλίου (6 εκατ. €) θα διατεθεί για μέτρα σχετικά με τις "ίσες ευκαιρίες για τις γυναίκες".

Οι δύο κύριοι τομείς της δράσης θα είναι οι εξής:

- πρόσβαση και συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, ειδικότερα με την υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων του νομοθετικών πλαισίου και την κατάρτιση πολιτικών για μια δυναμική κατάρτιση και αγορά εργασίας·
- προώθηση του ρόλου των γυναικών στον επιχειρηματικό τομέα, ειδικότερα με την ανάπτυξη δικτύων για επιχειρήσεις και γυναίκες επαγγελματίες και διευκόλυνση της πρόσβασης των γυναικών στα χρηματοδοτικά μέσα.

Αφγανιστάν

Η διοργάνωση στις Βρυξέλλες στις 4-6 Δεκεμβρίου 2001 της **Συνόδου Κορυφής των Γυναικών του Αφγανιστάν** για τη Δημοκρατία ήταν μια μοναδική εκδήλωση και μπορεί να θεωρηθεί μεγάλη επιτυχία τόσο από την άποψη της εκτίμησης που εκφράστηκε από τις ίδιες τις γυναίκες του Αφγανιστάν όσο και από την άποψη των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν.

Η **Διακήρυξη των Βρυξελλών**, που εγκρίθηκε με τη λήξη της Συνόδου Κορυφής των Γυναικών του Αφγανιστάν, περιγράφει το ολοκληρωμένο όραμα των συμμετεχόντων για το μέλλον και διευκρινίζει τις άμεσες ανάγκες ανασυγκρότησης σε σχέση με την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τα δικαιώματα των γυναικών, τους πρόσφυγες και τον πολιτισμό.

Η **Δήλωση Αλληλεγγύης**, που συμφωνήθηκε παράλληλα στην συνεδρίαση των ακτιβιστών για τα δικαιώματα των γυναικών, αποτελεί δυναμική και σαφή ένδειξη της συνεχιζόμενης υποστήριξης και της δέσμευσης των γυναικείων οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών για την αποκατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών στο Αφγανιστάν.

Τα κύρια σημεία που θίγονται στη δήλωση είναι τα ακόλουθα:

- εξασφάλιση ότι οι **πόροι** που διατίθενται από τη διεθνή Κοινότητα για την ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν χορηγούνται με την **προϋπόθεση** της συμμετοχής των γυναικών στη λήψη αποφάσεων για τη διάθεση των πόρων·
- συμπερίληψη ομάδων γυναικών στους δικαιούχους των πόρων·
- απορρόφηση των πόρων για την εφαρμογή των προτεραιοτήτων που καθορίζονται στη Διακήρυξη των Βρυξελλών.

Η σύνοδος κορυφής αιτήθηκε η **Διεθνής ημέρα των γυναικών στις 8 Μαρτίου 2002** να αποτελέσει έναυσμα για την διατύπωση παγκόσμιας έκκλησης για την εφαρμογή της Διακήρυξης των Βρυξελλών, καθώς και δήλωση για τις γυναίκες ότι "το Αφγανιστάν είναι παντού" καθώς οι γυναίκες απ' όλο τον κόσμο ενώνουν τις φωνές τους δείχνοντας αλληλεγγύη στις γυναίκες του Αφγανιστάν.

Θεματικά εργαλεία: η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα (EIDHR) και βοήθεια για τον πληθυσμό και την αναπαραγωγική υγεία, συμπεριλαμβανομένου του HIV/AIDS.

Μετά τις ανακοινώσεις της Επιτροπής το 2001 σχετικά με «το ρόλο της ΕΕ στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον εκδημοκρατισμό» και «το πρόγραμμα δράσης για την ισότητα των φύλων στην κοινοτική αναπτυξιακή συνεργασία», οι εκκλήσεις που απευθύνθηκαν για προτάσεις στο πλαίσιο των διαφόρων θεματικών εργαλείων των εξωτερικών σχέσεων και της αναπτυξιακής συνεργασίας περιλαμβάνουν τη διάσταση του φύλου για την αξιολόγηση των προτάσεων για την εφαρμογή των ενεργειών που χρηματοδοτούνται από την Επιτροπή.

Η διάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική στην περίπτωση ενεργειών που χρηματοδοτούνται στον τομέα της βοήθειας για τον πληθυσμό και την αναπαραγωγική υγεία, συμπεριλαμβανομένου του HIV/AIDS, στον οποίο οι 17 που επελέγησαν το 2001 ενσωματώνουν τη διάσταση του φύλου και δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στο ρόλο και στα δικαιώματα των γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση και τη συμμετοχή στις κοινωνικές υπηρεσίες.

4. ΕΜΠΟΡΙΟ

Στο πλαίσιο των θεωρήσεων που αφορούν την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης και την αναγνώριση του αντίκτυπου της οικονομικής μεταρρύθμισης στην ισότητα των φύλων, η σχέση μεταξύ εμπορίου και φύλου έχει γίνει αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής της ΕΕ για την επίτευξη βιώσιμου εμπορίου και των προσπαθειών της για την προαγωγή βασικών προτύπων εργασίας. Αυτό οδήγησε σε μια πρώτη συνάντηση με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με το εμπόριο και το φύλο στο πλαίσιο τακτικού διαλόγου μεταξύ της ΓΔ Εμπορίου και της κοινωνίας των πολιτών. Στην εκδήλωση αυτή συμμετείχε μεγάλος αριθμός ατόμων και δόθηκε η ευκαιρία να πραγματοποιηθεί επισκόπηση των εν εξελίξει δραστηριοτήτων και των θεμάτων που χρήζουν περισσότερων προσπαθειών.

V: Προοπτικές για το 2002

Η στρατηγική πλαίσιο

Το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2002 θα περιλάβει τις ακόλουθες οριζόντιες προτεραιότητες για όλες τις ΓΔ και τις υπηρεσίες:

- Διεξαγωγή αξιολόγησης του αντίκτυπου των φύλων στους επιλεγμένους τομείς πολιτικής, που μέχρι τώρα δεν είχαν ενσωματώσει τη διάσταση των φύλων στις δραστηριότητές τους.
- Κάθε υπηρεσία θα ενισχύσει τις προσπάθειές της για τη συλλογή στατιστικών ανά φύλο και τη συστηματική κατανομή όλων των σχετικών στατιστικών ανά φύλο, και θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη δεικτών για την ισότητα των φύλων.
- Κάθε ΓΔ και υπηρεσία θα εντάξει κύκλους μαθημάτων για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων στα σχέδια κατάρτισής της για τα μέλη προσωπικού όλων των επιπέδων, και ειδικότερα του διοικητικού επιπέδου.

Νομικές πρωτοβουλίες

Το 2002, η Επιτροπή προβλέπεται να εκπονήσει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τη γονική άδεια, που περιλαμβάνει προβληματισμούς για το γεγονός ότι τόσο πολλοί πατέρες δεν έχουν ασκήσει το δικαίωμά τους αυτό.

Η Επιτροπή θα υποβάλλει επίσης κατά τη διάρκεια του 2002 πρόταση οδηγίας σχετικά με τις διακρίσεις λόγω φύλου βάσει του άρθρου 13 της Συνθήκης ΕΚ. Αυτή η νέα νομική βάση θα καταστήσει δυνατή την έγκριση μέτρων για τις διακρίσεις λόγω φύλου σε τομείς πέρα από την απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση που αποτελούν, προς το παρόν, το μάλλον περιορισμένο πεδίο της νομοθεσίας της ΕΚ για την ισότητα.

Το πρόγραμμα

Το πρόγραμμα σχετικά με την κοινοτική στρατηγική πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005) θα ανάγει το "συμβιβασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής" σε θέμα προτεραιότητας - με το επιμέρους θέμα "να επιστραφούν οι πατέρες πίσω στην οικογένεια". Δύο προσκλήσεις υποβολής προτάσεων θα δημοσιευτούν τον Ιανουάριο του 2002: η μια θα αφορά την υποστήριξη και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών πολιτικών, καθώς και την ανάπτυξη κοινοτικής προστιθέμενης αξίας, ενώ η άλλη θα αφορά την προώθηση των διακρατικών ενεργειών ανταλλαγής που συνίστανται στη μεταφορά πληροφοριών, εμπειριών και ορθών πρακτικών.

Ενίσχυση της στρατηγικής της Λισσαβώνας

Το Μάρτιο του 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα έθεσε το φιλόδοξο στόχο να καταστεί η Ένωση η δυναμικότερη, ανταγωνιστικότερη, βιώσιμη οικονομία της γνώσης, με πλήρη απασχόληση και ενισχυμένη οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Η σύνοδος κορυφής της Βαρκελώνης το Μάρτιο του 2002 αναθεώρησε την πρόοδο προς αυτόν τον στόχο και αυξάνει την εστίαση ιδίως για την ενθάρρυνση της απασχόλησης και την αναβάθμιση της κοινωνικής συνοχής. Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται ουσιώδης η εξάλειψη των ανισοτήτων και η προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Τα κράτη μέλη πρέπει να άρουν τα αντικίνητρα για τις γυναίκες εργαζόμενες, ιδιαίτερα παρέχοντας φροντίδα για τα παιδιά πριν από το 2010 στο τουλάχιστον 90% των παιδιών ηλικίας από 3 ετών έως την ηλικία υποχρεωτικής φοίτησης στο σχολείο και τουλάχιστον στο 33% των παιδιών μικρότερης ηλικίας.

Πρωτοβουλίες της ισπανικής προεδρίας για τη βία

Η ισπανική προεδρία ανακοίνωσε ότι το πρώτο εξάμηνο του 2002 η «βία» - και ιδίως η οικογενειακή βία - θα αποτελέσει θέμα προτεραιότητας για της προεδρίας, και προτίθεται να αναπτύξει με την Επιτροπή δείκτες για τη βία και να συγκεντρώσει ορθές πρακτικές για τη μείωση της βίας. Οι εν λόγω δραστηριότητες θα συνεχισθούν στο πλαίσιο της δανικής προεδρίας το δεύτερο εξάμηνο του 2002.

Διαρθρωτικά ταμεία

Κατά τα τελευταία χρόνια αναλήφθηκαν αρκετές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση του αντίκτυπου των διαρθρωτικών ταμείων για την ισότητα των φύλων. Οι εργασίες που πραγματοποιήθηκαν το 2001 άνοιξαν το δρόμο σε δύο βασικές εκδηλώσεις το 2002, τη 3η Διάσκεψη για την Ενσωμάτωση της Διάστασης των Φύλων στα Διαρθρωτικά Ταμεία (14 και 15 Ιουνίου 2002, Santander, Ισπανία) και την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων στα έγγραφα προγραμματισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων που στοχεύουν στην αναθεώρηση και στην περαιτέρω αναβάθμιση της ενσωμάτωσης των φύλων στα διαρθρωτικά ταμεία υπό το φως μιας γενικής μεταρρύθμισης των διαρθρωτικών ταμείων.

Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις

Θα αναπτυχθεί η προβλεπόμενη προσέγγιση για την υποστήριξη των θυμάτων σωματεμπορίας, ιδίως με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για άδειες παραμονής για τα θύματα παράνομης μετανάστευσης ή σωματεμπορίας που συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές, και με τη δρομολόγηση διευθετήσεων για τα θύματα που προβαίνουν σε καταγγελίες ή παρέχουν πληροφορίες στην αστυνομία ή στα δικαστήρια.

Εξωτερικές σχέσεις και ανθρώπινα δικαιώματα

Κατά το 2002 θα δρομολογηθεί μελέτη για την αναθεώρηση των υφιστάμενων πολιτικών στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων. Θα διοργανωθεί σεμινάριο εμπειρογνομόνων με βάση τα πορίσματα της μελέτης αυτής. Επιπλέον, η EuropeAid ζήτησε τη διενέργεια αξιολόγησης της ενσωμάτωσης του φύλου στη συνεργασία της ΕΚ με τις τρίτες χώρες, η οποία θα πραγματοποιηθεί από ανεξάρτητη ομάδα εμπειρογνομόνων. Με βάση τις πρωτοβουλίες αυτές, σχεδιάζεται σημαντική εκδήλωση σε υπουργικό επίπεδο κατά την ελληνική προεδρία στις αρχές του 2003. Στην εκδήλωση θα συμμετέχουν αντιπρόσωποι όλων των σχετικών πολιτικών - ανάπτυξη, πολιτικές σχέσεις, εμπόρια, διεύρυνση της ΕΕ και βοήθεια - για να εξετάσουν με ποιο τρόπο μπορεί να ενισχυθεί και να ενδυναμωθεί ο ρόλος και η προβολή των γυναικών στις εξωτερικές σχέσεις της Ένωσης.

Στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το έγγραφο προγραμματισμού (2002-2004) για την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (EIDHR) που εγκρίθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2001 θεωρεί την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου «σημαντικό παράγοντα για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης των σχεδίων που χρηματοδοτούνται από την EIDHR με την ευρύτερη πολιτική της Επιτροπής». Θα καταβληθεί κάθε προσπάθεια για την ενσωμάτωση του φύλου στην επιλογή των σχεδίων στο πλαίσιο της EIDHR.